

תולדות מהרצ"א

אוצר החכמה

וסדר מגילת יוחסין

של משפחותנו לבית אבותנו עד הגה"ק
רבינו בעל בני יששכר זי"ע ולמעלה בקודש

הנה מצינו בהרבה מקומות בדברי חכמינו ז"ל את גודל מעלת ושבח של **היוחסין** כמו (במסכת קידושין דף ע' ע"א) א"ר חמא ב"ר חנינה, כשהקב"ה משרה שכינתו, אין משרה אלא על משפחות מיוחסות שבישראל, שנאמר (ירמ' ל"א) בעת ההוא נאום ה' אהיה לאלקים לכל משפחות ישראל וגו', לכל ישראל לא נאמר אלא לכל משפחות וכו', ואשר על כן כתב בס' יש נוחלין דף מ"ג ע"ב, שראוי לכל איש ישראל לעשות לו סדר היוחסין למען להשאיר לזרעו אחריו. ודבר שפתים אך למותר כי ענין עריכת מגילות היוחסין אין מטרתה ח"ו ענין של התנשאות, גאות ויוהרא השנואה בעיני ה', חס לן מזאת, לא מיני' ולא מקצתה, כי אם מלבד המעלה הגדולה הנ"ל עוד תועלתה מרובה, אשר על ידה האפשרות לקיים דברי חכז"ל (בתנא דבי אליהו פרק כ"ה) חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי וכו', כי דבר זה אין ביכולת לקיים זולת אם יודעים וזוכרים מעשי אבות וזכרון כל דור ודור, גודל צדקתם וקדושתם, ואשר פעלו ועשו לטובה בקרב הארץ, ומדי העלות האדם כ"ז על לוח זכרונו, הלא בושח יכסה פניו ויאמר בנפשו, הבט נא וראה, מה בין דורות הראשונות לדורות האחרונים, וכדברי חכז"ל (מסכת יומא דף ט' ע"ב) א"ר יוחנן, טובה צפורנן של ראשונים מכריסו של אחרונים וכו', ומדי התבוננו בסדר שלשלת יחוסו ידאג שהחוט המשולש לא ינתק, ויאמר מתי יגיע מעשי ידי למעשי אבותי, ויתן לב לשוב אל ה' ולתקן את מעשיו, בחרטה

א. נערך ונסדר ע"י הק' דוב בער שווארץ פה ברוקלין נוא יארק יצ"ו.

על העבר ובקבלה על להבא, למען לא יבושו ולא יכלמו אבותיו הק' בגן עדן ע"י מעשים של בניהם, זאת היא תכליתה הנרצה של עריכת סדר היוחסין, אשר נערכו זאת מלפנים בישראל, ואשר אנו עורכים בזה לרגל חגיגת שמחת הבר מצוה של בנינו היקר הנחמד והנעים, השוקד בתוי"ש ומוכתר בכל מדה ומעלה כמר משה יודא שיחי, הנכנס לעול המצות והמעשים טובים בשעטומ"צ ביום כ"ט לחדש תמוז דהאי שתא תש"ס לפ"ק ה'בעל"ט. יזכנו ה' לגדלו לתורה לחופה ולמעש"ט, ולרוות ממנו כף מלא נחת ושמחה, והמקום יהיה בעזרו בזכות אבותיו הק' זי"ע, שיזכה לעלות מעלה מעלה בסולם העולה בית א-ל, ולהשתלם בתורה, ויראה טהורה, ובפאר המדות והמעלות טובות, וירכיבהו ה' על במתי הצלחות, ברב נחת ושובע שמחות, ברוב עוז ושלוש, וטוב לו כל הימים סלה, אבי"ר.

*

אמר המלך

אאמו"ר הרבני החשוב והנעלה נעים זמירות ישראל תומך תורה ובית צדיקים לשם ולתהלה מו"ה בעריש פרייער שיחי מילידי כ"ק מעזשילאברייץ (מעזאלאבארץ) יצ"ו, כהיום מדינת סלאוואקיע ומלפנים ארץ אונגארן הישנה, אבן יקר פה ברוקלין נוא יארק יצ"ו, ומלפנים חזן ושליח ציבור רבות בשנים בכמה ק"ק, אביו היה הרבני החסיד המפואר והנעלה מו"ה חיים אלכסנדר יוסף פרייער ז"ל ממעזשילאברייץ, חתן הרב החסיד

ב. נולד בשנת תרמ"ג לפ"ק בק"ק ראדוואן יצ"ו, לאביו הרב החסיד המפואר והנעלה מו"ה בעריש פרייער ז"ל שו"ב דשם, נשא את זיווגו ב"ג האשה הצנועה והחשובה מרת שרה ע"ה בת הרב החסיד המפואר והנעלה מו"ה שמואל לויפער זצ"ל ממעזשילאברייץ. אחר חתונתו נשאר לגור במקום מגורי חותנו ק"ק מעזשילאברייץ, וכאשר פרצה מלחמת עולמי הראשונה, הלך בין הגולים אל עיר הבירה בודאפעסט יצ"ו, ודבק שם אל הגה"ק אדמו"ר רבי צבי אלימלך שפירא זי"ע האבדק"ק בלוואב בעל צבי לצדיק, אשר התגורר שם ג"כ בין הגולים מחמת המציק. וכאשר שקטה הארץ מן המלחמה, חזר אל עירו מושלב"ץ, והתחיל לסחור בעצי היער, והצליח בעסקיו וברכו ה' בכל. הוא היה ממיסדי התלמוד תורה דשם, וכל השנים הי" גבאי דבית המדרש, ודבק בהאדמורי"ם הצה"ק, רבי חיים אלעזר שפירא זצוק"ל אבדק"ק מונקאטש בעל מנחת אלעזר, ורבי אברהם שלום הלבדשטאם זצוק"ל אבדק"ק סטראפקוב בעל דברי שלום, והיה לשם ולתהלה בקרב עדתו. בימי הזעם מלחמת עולמי השני נחבא וניצל בחסדי ה' מהרשעים. אחר המלחמה נתיישב

המפואר והנעלה מו"ה שמואל לויפער זצ"ל ממעוזשילאברייץ, בן הרב
החסיד המופלג המפואר והנעלה כש"ת מו"ה ישעי' צבי לויפער זצ"ל מק"ק

אורח חיים

אורח חיים

בעיר קאשוי, ובשנת תשי"ב לפ"ק עזב את ארץ הדמים ועלה לארצנו הקדושה תובב"א
וגר שם בעיר חולון, ולסוף ימיו עבר לגור לעיה"ק ירושלים תובב"א, אמנם לא האריך
שם לחיות זמן הרבה, כי אחרי ד' ימים לישיבתו בירושלים, נפטר שם כבן שבעים שנה
בליל שבת קודש באמצע אמירת הקידוש, כ' לחודש מנחם אב שנת תשי"ג, ומנוחת
כבודו על הר המנוחות שע"י ירושלים, וזוגתו החשובה והמהוללה מרת שרה ע"ה הנ"ל
האריכה שנים אחריו, ונפטרה בש"ט בת פ"ה שנים ביום כ"ו לחודש מנחם אב שנת
תש"ל לפ"ק ומנו"כ בהר המנוחות.

וכאן המקום להציב מצבת זכרון ליו"ח היקרים שנעדרו קודם זמנם, הנאהבים והנעימים
בחייהם ובמותם לא נפרדו, ה"ה: בנם הבחור כמר אליקים געציל פרייער ע"ה אשר עלה
בשנת תרצ"ו לפ"ק לארה"ק תובב"א ע"י אגודת ישראל, בעלי' של אי ליגאלי, ושליטי
הארץ האנגלים תפסו אותם ונתנום לבית הכלא, ולדאבון נחלה ונפטר שם ביום עשרה
בטבת שנת תרצ"ו ומנו"כ על הר הזיתים.

בתם האשה הצנועה והחשובה מרת רבקה ע"ה אשת הרה"ח מו"ה דוב ב"ר דוד
שעהנפעלד ע"ה ושני ילדיהם, לאה ריזל, ושיינדל ע"ה, וכן בתם הבתולות מרים סילקא
ע"ה, ופעסיל ע"ה, שנהרגו כולם על קדוש השם בימי הזעם בשנת תש"ב לפ"ק הי"ד.

בנם הרה"ח מו"ה ישעי' צבי פרייער ע"ה שהי' תלמיד חביב בישיבת טירנוי אצל
הגה"ק רבי שמואל דוד הלוי אונגאר זצ"ל האב"ד ור"מ דשם ואח"כ בנייטרא מח"ס
נאות דשא, ובישיבת פרעסבורג אצל הגה"ק רבי עקיבא סופר זצ"ל האב"ד ור"מ דק"ק
פרעסבורג, בעל דעת סופר. וזוגתו האשה החשובה והצנועה מרת בלימא ע"ה ב"ר נתן
נטע הכהן ע"ה, וילדה רבקה ע"ה שנהרגו על קדוש השם במחנה מות אוישוויץ ביום
שמחת תורה שנת תש"ד לפ"ק, הי"ד.

ג. הי' איש יקר ונכבד בעמיו, וכיהן כגבאי דחברה קדישא בעירו, וכאשר נתקבל הרב
הגה"צ מו"ה יצחק זאב פיהרער זצ"ל (בן הגה"ק רבי שמואל פיהרער זצ"ל האבד"ק ק
קראס) לרב ואב"ד מקום מגורו ק"ק מעזילאברייץ, וכתוצאה מזו נעשו דברי ריבות בעיר,
כי חסידי צאנז רצו לקבל במקומו את הגה"צ מו"ה אפרים דוד הלברשטאם זצ"ל
מבארדיוב, עלתה בידו להשקיט את הריב ולהשכין שלום בעירו. הוא היה חתן הרה"ח
המפואר והנעלה מו"ה אברהם חיים זופניק ז"ל, שנתן לו את בתו הצנועה והחשובה
מרת שינדל ע"ה לאשה, ועסק במסחר היינות והצליח במסחריו. בימי הזעם הובל אל
עיר קאנסקיוראליע אשר בארץ פוילין, ונהרג שם על קידוש השם ע"י יריה בחג הסוכות
של שנת תש"ב לפ"ק הי"ד. וזוגתו הנ"ל נפטרה ביום ד' תשרי שנת ת"ש לפ"ק. ויתר
יוצאי חלציהם (מלבד הנ"ל) היו: בנם הרה"ח מו"ה בן ציון לויפער ז"ל, בתם האשה

מעזשילאברייץ¹, חתן הרב החסיד צדיק ונשגב כקש"ת מו"ה משה

הצנועה והחשובה מרת עטל ע"ה אשת הרה"ח מו"ה אהרן מרזעל ז"ל מקופיטשיניץ הי"ד, בתם האשה הצנועה והחשובה מרת לאה ע"ה אשת הרה"ח מו"ה יחזקאל אייכענבוים ז"ל מסטראפקוב הי"ד, בתם האשה הצנועה והחשובה מרת מינדל ע"ה אשת הרה"ח מו"ה לייב שולבערג ע"ה מדאברומיל, נהרגו עקד"ה עם בנם הקטן חנוך הענין הי"ד, בנם הרה"ח מו"ה געציל הי"ד, ובתם האשה הצנועה והחשובה מרת מרים ע"ה, אשת הרה"ח מו"ה ישראל בויס ע"ה.

ד. איש חסיד וירא אלקים רחים מוקיר רבנן, בנו של הרב החסיד צדיק ונשגב כקש"ת מו"ה בן ציון זצ"ל שהי' חתנא דבי נשיאה הרה"ק רבינו שמעון מיעריסלוב זי"ע. נפטר בשם טוב ביום ה' אלול שנת תרס"ג לפ"ק, וזאת נוסח מצבתו: פ"נ בן בתו של חסידא קדישא מ' שמעון ז"ל מיעריסלוב, איש בתומו מהלך, מוקיר ורחים רבנן, ה"ה הרבני מ' ישעי' צבי בן הרבני המנוח מ' בנציון ז"ל, רוחו קם ה' אלול תרס"ג תנצב"ה, עכ"ל. זוגתו הצדיקת מהוללה מרת פעסיל ע"ה נפטרה בש"ט ביום ט"ז אדר תרס"ו. ויתר יוצאי חלציו (מלבד הנ"ל) היו: בנו הרב החסיד מו"ה יצחק אליעזר לויפער ז"ל, נפטר בחודש טבת שנת תרע"ט, ובנו הרב החסיד מו"ה נפתלי לויפער ז"ל, נפטר צעיר לימים ביום ט"ז אדר תרס"ו. והנה כידוע שהרה"ק מהר"ש מיעריסלוב הנ"ל הי' נכדו של הרב הקדוש רבי יעקב קאפל מליקאווע זי"ע, שהיה נין ונכד להגאון הגדול רבינו יונה תאומים פרענקל זצלה"ה בעל קיקיון דיונה שהיה אבדק"ק בק"ק הוראדנא, פינסק ומיץ, בן הג"מ ישעי' תאומים זצ"ל מפראג, בן הג"מ אהרן משה תאומים זצ"ל פרנס ומנהיג דק"ק פראג, בן הגאון רבי נתן וויידל זצלה"ה חד מבי דינא דק"ק פראנקפורט, וחתן הקצין הג"מ ישראל הלוי הורוויץ זצ"ל מפראג, בן הקצין הג"מ אהרן משולם זלמן הלוי הורוויץ זצ"ל פרנס ומנהיג דק"ק פראג, אשר בנה מכספו בית הכנסת הנקרא "פנחס שוהל", בן הקצין הג"מ ישעי' הלוי איש הורוויץ זצ"ל מעיר הורוויץ, אבי משפחת הורוויץ הרוממה, בן רבי משה הלוי ז"ל, בן רבי יוסף הלוי ז"ל, בן רבי בנבנשתי הלוי ז"ל, בן רבינו יצחק הלוי הגדול מנרבונה ז"ל, בן רבי בנבנשתי הלוי ז"ל, בן רבי יוסף הלוי ז"ל, בן רבי בנבנשתי ז"ל, בן רבי זרחי' הלוי ז"ל, הרז"ה בעל המאור, בן רבי שם טוב הלוי ז"ל ממשפחת היצהרי.

והנה הגאון רבינו בעל קיקיון דיונה הנ"ל, הי' חתנא דבי נשיאה הגאון הגדול רבי מאיר וואהל קאצינעלנבויען זצלה"ה האבדק"ק בריסק, שהיה בנו של השר וגדול בישראל רבי שאול וואהל זצלה"ה אשר מלך יום אחד על ארץ פוילין, בן הגאון הגדול רבי שמואל יהודה קאצינעלנבויען זצלה"ה אבדק"ק וויניציאה, בן הגאון הגדול רבינו מאיר קאצינעלנבויען זצלה"ה אבדק"ק פדוואה המהר"ם מפדוואה, בן הג"מ יצחק קאצינעלנבויען זצ"ל, חתן הגאון הגדול רבי יחיאל לוריא זצלה"ה האבדק"ק בריסק, אשר יחוסו למעלה בקודש, דור אחר דור עד רבינו רש"י ז"ל, ולמעלה בקודש עד דוד המלך

שעהנפעלד זצ"ה ממעזשילאבריק" בן הרב החסיד נור הגבירים צדיק
ונשגב כקש"ת מו"ה אליעזר שעהנפעלד זצ"ל ממעזשילאבריק", וחתנא דבי

אוצר החכמות

ע"ה נכתוב לקמן אצל שלשלת יחוסו של הגה"ק רבינו בעל בני יששכר זי"ע, ומצאת
שם כי תדרשנו לטובה.

אוצר החכמות

ה. נולד בשנת תק"ע לפ"ק בערך, ולמד תורה מפי גדולי דורו. נשא את זווגו הצדיקת
המפורסמת יראת ה' אוצרה מרת שרה ע"ה בת הגה"ק רבינו בעל בני יששכר זי"ע.
מתחלה סמך על שלחן חותנו הגה"ק ולקח חבל בחבורת "תמכין דאורייתא", וכנזכר שם
לטובה ולברכה בפנקס הנ"ל בזה"ל: אחריו התזיק ה"ה הרבני המופלא היקר הנגיד
המפורסים מה"ו משה בן המנוח הנגיד מה"ו אליעזר ז"ל, חתן הרב הנ"ל (הבנ"י) להיות
נמנה לדבר מצוה כאחד מן בני החבורה הנ"ל. אתה ד' תשמרהו ותצליחהו בכל אשר
יפנה ישכיל ויצליח, בעושר ונכסים וכבוד, ובבנים וב"ב כל רואיהם יכירום כי הם זרע
בירך ד', ויזכה להיות מתמכין דאורייתא, ויזכה לראות בשמחת ישראל, אהל כל יצען
כל יסע יתידותיו לנצח נצחים בב"א, עכ"ל מה שנכתב עליו שם בפנקס בעצם כתי"ק
חותנו רבינו הבני יששכר זי"ע. לאחר פטירת חותנו רבינו זי"ע עבר לגור לעיר
מעזשילאבריק, ודר שם משך הרבה שנים, וזכה להדפיס כמה חיבורים מחותנו רבינו זי"ע
אשר הי' קשור אליו בלב ונפש. ובס' אגרות שפירין עמוד מ"ה מכתב י"ב ה"ה מה
שכתב אליו חותנו רבינו. נפטר בש"ט ביום כ"ז מרחשון שנת תרמ"ד לפ"ק ומנו"כ
במעזשילאבריק, וזאת נוסח מצבתו: מהולל שם הכפול הרב המופלג יקר החסידים בין
צדיקים צמרתו מוהר"ר משה בן הרב החסיד נור הגבירים המנוח מ' אליעזר זצוק"ל, זה
משה הי' חתן הרב הגאון חסידא קדישא מ' צבי אלימלך שפירא זצוקל"ה המחבר ספר
בני יששכר וכמה חיבורים, מנוחת שקט הגיעו, כ"ז מרחשון ג' סדר את ריח בגדיו לפ"ק,
תנצב"ה עכ"ל. וזוגתו הצדיקת מרת שרה ע"ה נפטרה ביום כ"ד אייר שנת תרל"ח לפ"ק,
וזאת נוסח מצבתה: שאננה רבת התכונה רוחשת צדקה ואמונה חכמת לב וחסידה, שרשה
ראש תעודה, שרה שמה, בת הרב הגאון חסידא קדישא מ' צבי אלימלך שפירא המחבר
ס' בני יששכר ושאר חיבורים זללה"ה, שקט רוחה האירה ליל ב' ט"ל בספירה כ"ד אייר
באה לבית מועד כל חי לפ"ק. תנצב"ה.

יתר יו"ח היו: בנם הגאה"צ רבי צבי אלימלך שעהנפעלד זצוק"ל אבדק"ק
מעזשילאבריק, בנם הגאה"צ רבי פסח אברהם שעהנפעלד זצוק"ל אבדק"ק קורימא. בנם
הרב החסיד רבי אשר ש"פ זצ"ל, בנם הרב החסיד רבי מרדכי יוסף ש"פ זצ"ל, בנם הרב
החסיד רבי אליעזר ש"פ זצ"ל, בנם הרב החסיד רבי נפתלי הירצקא ש"פ זצ"ל. בתם
הצדיקת מרת מירל ליפשא ע"ה אשת הרה"ח מו"ה אהרן ז"ל, ובתם הצדיקת מרת ברכה
ע"ה אשת הרה"ח מו"ה דוד ז"ל.

ו. היה נגיד וחסיד מרומם, צדיק ונשגב, אשר לא בחינם זכה שישתדך עמו רבינו זי"ע.

נשיאה הגאון הקדוש רשכבה"ג אור ישראל וקדושו צדיק יסוד עולם רבינו צבי אלימלך שפירא¹ זכותו יגן עלנו ועל כל ישראל אמן, אשר שימש ברבנות² בקהלות הקדושות ריבאטיטש, סטריזוב, האלישיץ, מונקאטש ודינאב, וחיבר ספרים קדושים באשר האיר את עולם ומלואה תבל ויושבי בה, ה"ה הספה"ק: "בני יששכר" ב' חלקים הכולל מאמרים על חדשי השנה, שבתות ומועדים ע"ד פרד"ס. "חידושי בני יששכר" על ד' מסכתות.

היום יום

כי כתר שם טוב הי' עולה על גביו. ועובדא ידענא, שפ"א ביום ו' עש"ק אחה"צ פתאום הגיע הגה"ק רבינו זי"ע אל עיר מעזשילאברין, ונכנס אל בית מחותנו רבי אליעזר ש"פ זצ"ל, וקרא ואמר: מחותני היקר! באתי הנה כי ברצוני להשתדך עמכם עוד הפעם. וענה ע"ז רבי אליעזר ואמר, מחותני הרב, חבל, חבל! לא אוכל לדבר מזה, כי אנחנו מוכנים ועומדים לנסוע במוצש"ק הבא, תיכף ומיד אחר הזמן, הלך ונסוע אל ארץ גאליציען להתקשר בקשר השידוכין עם אחד מנכדי הרה"ק מראפשיץ זי"ע, והדבר כבר נגמר בינינו ואין בידינו להשיב. ורבינו זי"ע נשאר שם על ש"ק, ובכל משך היותו שם בביתו ניסה לדבר על לבו ולשנותו מדעתו, אמנם לא הועיל כלום, ובמוצש"ק אחר הבדלה עלתה המשפחה על המרכבה ונסעו לדרכם, ובאמצע הדרך אירע אסון נורא, שהמרכבה נהפכה ורבי אליעזר זצ"ל נהרג בו במקום, וסוף מעשה הבינו מחשבה תחלה, מדוע רצה רבינו זי"ע לעכבו, והבן.

ז. טעמו ונימוקו של רבינו זי"ע בשנותו את שם משפחתו לאנגזאם לשפירא, יש בזה חילוקי דעות, ו"א מחמת שהגיד ואמר כי לעבודת השם צריכים להיות זריז ולא "לאנגזאם", ו"א מחמת שבימי עלומיו הוצרך לעמוד לפני הצבא, ונסע יחדיו עם הרבה אנשים צעירים שהוצרכו ג"כ לכנס לצבא, ובהיותם עלי דרך, עברו על גשר, ונשברה הגשר ונפלו כולם לתוך עמקי המים ונטבעו ר"ל, זולת רבינו זי"ע לבדו נשאר בחיים בדרך נס, ולא עברו עליו מים הזדונים. וכאשר נודע הדבר המאורע הזאת לפני פקידי הצבא לא ידעו שא' מהם נשאר בחיים, רק חשבו שכולם נטבעו ומתו, ואחד מהם לא נותר ר"ל, ורבינו זי"ע מצא אז לפניו שעת הכושר והזדמנות להפטר מחובת הצבא, כי במתים חפשי, חופשים הם מלעבוד עבודת הצבא, ואשר בגלל זה, למען לא יתודע לפניהם כי הוא כן נשאר בחיים, הוצרך לשנות את שמו לשם אחר, משם לאנגזאם לשם שפירא, וכאילו הוא אדם אחר לגמרי. והסיבה שבחר דוקא בשם שפירא, יש אומרים כי זהו מכח מה שכתוב באקדמות מילין, מנן ומאן הוא רחיק שפירא בריותא וכו', ו"א כי באמת הי' מאבות אבותיו הק' מבני משפחת שפירא הרוממה, וכמו שכתבנו להלן בסדר יחוסו למעלה בקודש. ועיי' מה שהוא כותב בעצמו ע"ד מעלת היחוס שפירא, בספרו אגרא דפרקא סי' ס"ט. עיי"ש.

"אגרא דכלה" דרושים נחמדים עה"ת. "אגרא דפרקא" לקוטים ושיחות יקרים. "דרך פקודיך" על תרי"ג מצות. "מעין גנים" פי' על ס' אוה"ח להר"י יעב"ץ זצ"ל. "מגיד תעלומה" על מסכת ברכות וחידושי הלכות ואגדות ע"ד נסתר. "והיה ברכה" פירש על משניות מסכת ברכות. "ריח דודאים" חידושים על מסכת מגילה והלכות חנוכה ופורים. "חידושי מהרצ"א" על מס' מגילה. "דרך עדותיך" פי' על ס' יהושע ורות. "כלי הרועים" באור ע"ס עובדי'. "דברים נחמדים" ליקוטים והערות. "ברכה משולשת" ע"ס זרעים. "הוספת מהרצ"א" לס' סור מרע. "הגהות מהרצ"א" על הזוה"ק. "ליקוטי מהרצ"א" לתנ"ך. "נחל אמונים" על ס' חכמת הנפש. ו"תקנות תמכין דאורייתא".

הגה"ק רבינו צבי אלימלך שפירא זיעוכי"א האבדק"ק דינוב בעל בני יששכר ושאס"ק נולד בשנת תקמ"ג לפ"ק¹, לאביו הרבני איש תם וישר וירא אלקים מו"ה פסח לאנגזאם ז"ל מק"ק יאווארניק² בארץ גאליציען, ולאמו הצדיקת אשה יראת ה' מרת רחל מינא ע"ה, שהיתה בת אחותו של הרה"ק האלקי רבינו אלימלך מליזענסק זיעוכי"א בעל נועם אלימלך, בן איש צדיק תמים רבי אליעזר ליפמאן זצ"ל³, ואכן נולד רבינו

ח. דבר זה יוצא מחשבון המקובל אצל ניניו ונכדיו של הגה"ק הבני יששכר זי"ע, אשר היה דבר מסורת בידם, ששנות חיי זקנים היה כמנין נ"ח שנים. וסימן לדבר נתנו, מספר המצות אשר באר בספרו דרך פקודיך, שהוא נ"ח, ומאחר שנפטר בשנת תר"א, הרי יוצא מזה מדויק, ששנת לידתו היה תקמ"ג, וזה ברור.

ט. ה"י נקרא ר' פסח יאווארניקער, והי' איש ירא אלקים הולך תמים ופועל צדק עני ואביון, שהתפרנס בדוחק ממלומדות, כמלמד להועיל ומקרי דרדקי, ולפעמים הי' גם מוכר יי"ש במקום מגורו יאווארניק, ונפלאות מסופר בו ובצדקותיו, אשר בגללה זכה לבן צדיק אשר יאיר את עיני העולם בתורתו וצדקתו וקדושתו. הוא נפטר בשנת תק"ע לפ"ק בערך.

י. בס' חבל הכסף עמוד מ"ו מביא בשם ספרי כותבי היחס של הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע, שאביו הצדיק רבי אליעזר ליפמאן זצ"ל הי' בן הג"מ משה זצ"ל, בן הג"מ אברהם מטיקטין זצ"ל, שהי' אחי הרה"ק המקובל רבי קאפיל ממעוריטש זצללה"ה בעל סידור ר' קאפל, בן הג"מ משה ליפשיץ זצ"ל, בן הגאון רבי אברהם מבריסק זצללה"ה מח"ס זרע אברהם עה"ת, בן הג"מ בנימין זאב זצ"ל מגולי ווילנא, חתן הג"מ אלי' ליפשיץ

זי"ע מברכתו והבטחתו של קדוש דודו הרבי ר' אלימלך זי"ע אשר אחרי ששיכלה אמו הצדיקת כמה מבניה, הבטיח לה כי הפעם יולד לה בן זכר

זצ"ל מבריסק דליטא. והג"מ אברהם מטיקטין הנז"ל, הי' חתן הגאון רבי אליעזר ליפא זצלה"ה אבדק"ק טארניגראד, בן הגאון רבי יצחק אייזיק היילפרין זצלה"ה אבדק"ק טיקטין, בן הקדוש רבי מרדכי הי"ד, בן הגה"ק רבינו דוד הלוי זצלה"ה אבדק"ק לבוב בעל טורי זהב, בן הג"מ שמואל הלוי זצ"ל רב בלודמיר, חתן הגאון רבי יצחק בצלאל זצלה"ה האבדק"ק לודמיר.

וחותנו של רבינו בעל טורי זהב זצ"ל היה הגה"ק רבינו יואל סירקיס זצלה"ה הב"ח, בן הג"מ שמואל יפה זצ"ל מנכבדי העיר לובלין, חתן הגאון הגדול רבי משה יפה זצלה"ה אב"ד וראש ישיבה בקראקא, חתן הגאון הגדול רבי יצחק קלובער זצלה"ה, אחי אמו של הגאון הגדול רבי יוסף כ"ץ בעל שארית יוסף זצלה"ה. וחותנו של רבינו הב"ח הי' הג"מ אברהם הערצקיס זצ"ל פרנס ומנהיג בלבוב, בן הגאון רבי נפתלי הירץ זצלה"ה ראש ישיבה בבריסק ואח"כ בלבוב, בן הגאון רבי מנחם מענדל קראקוויץ זצלה"ה ראש ישיבה בלבוב ולסוף ימיו בארצנו הקדושה תובב"א ושם מנו"כ.

וחותנו של הגאון רבי אליעזר ליפא האבדק"ק טארניגראד הנז"ל הי' הגאון רבי יעקב שור זצלה"ה מח"ס פלפולא חריפתא עמ"ס סנהדרין, בן הג"מ אפרים זלמן שור זצ"ל מבריסק ולובלין, בן הגאון הגדול רבי נפתלי הירש שור זצלה"ה אבדק"ק בריסק ולובלין, בן הג"מ הרופא רבי משה אפרים זלמן שור זצ"ל, בן הג"מ חיים שור זצ"ל, מגזע רבינו יוסף בכור שור זצלה"ה מאורליינוש מבעלי התוס', מגזע יוסף הצדיק הנקרא בכור שור. והנה הגאון רבי נפתלי הירש שור מבריסק ולובלין הנז"ל, הי' חתן הגאון רבי ישראל זצלה"ה ראש ישיבה דלובלין, אשר תשובה ממנו נדפסה בשו"ת הרמ"א סי' כ"ד, בן הגה"ק רבינו שלום שכנא זי"ע האב"ד ור"מ דק"ק לובלין, נכד להגאון הגדול רבי שלום מנייטטאדט זצלה"ה האבדק"ק ווינא. וחותנו של הג"מ משה אפרים זלמן שור הרופא הנז"ל היה הגאון המקובל רבי נפתלי הירץ טריוויש מפראנקפורט זצלה"ה מח"ס נפתולי אלקים המובא בכתבי רח"וו, בן הגאון הקדמון רבי אליעזר טריוויש זצלה"ה הנזכר בשו"ת מהר"ם מינץ הראשון סי' מ"ד, בן הגאון הגדול רבי שמואל טריוויש זצלה"ה אב"ד במדינת עלזאס, בן הגאון רבי יוסף טריוויש זצלה"ה מרכני איטליא, בן הגאון הגדול רבי יוחנן טריוויש זצלה"ה אבדק"ק פאריש וכל מדינת צרפת, בן הגאון רבי מתת'י טריוויש זצלה"ה מפאריש, בן הגאון הגדול רבי יוסף טריוויש זצלה"ה אב"ד מרשיליא במדינת פראווינציא, בן הגאון רבי יוחנן זצ"ל, מגזע רבינו יהודה שירליאון מפאריש זצלה"ה שחיבר תוס' רבינו יהודה על מס' ברכות, בן רבינו יצחק זצלה"ה, בן רבינו יהודה מפאריש זצלה"ה מבעלי התוספות, בן רבינו יום טוב מפלייזא זצלה"ה מבעלי התוספות בן רבינו יהודה ב"ר נתן זצלה"ה הריב"ן, שהי' חתנא דבי נשיאה רבינו שלמה יצחקי, הרש"י זצ"ל, אשר יחוסו למעלה בקודש נבאר להלן.

שישאר בחיים, ויאיר את העולם בתורתו וקדושתו, ובקשה אחת בקש ממנה, שהבן הנולד למז"ט יקרא שמו בישראל כשמו, אלימלך. וברכתו והבטחתו של אותו קדוש ישראל נתקיימה ולא שבה ריקן, כי לאחר זמן

1234567
1234567
1234567
1234567

והגאון רבי שמואל טריווש מעלזאס הנ"ל, הי' מגזע רבינו שמואל משלעטשטאט זצלה"ה, מגזע רבינו שמואל זצלה"ה שתיקן שיר היחוד, בן רבינו יהודה החסיד זצלה"ה, בן רבינו שמואל החסיד משפיירא זצלה"ה, בן רבינו קלונימוס הזקן ממגנצא זצלה"ה, בן רבינו יצחק החסיד זצלה"ה, בן רבינו אבין הגדול זצלה"ה המובא בשו"ת מהרש"ל סי' כ"ט, בן רבינו יוסף זצלה"ה, בן רבינו שמעון ממדינת מאנש זצלה"ה, שיסד אזהרת אתה הנחלת. ורבינו אבון הגדול הנז"ל, הי' מזרעו של רבינו משולם הגדול זצלה"ה, בן רבינו קלונימוס זצלה"ה, אחיו של רבינו חננאל זצלה"ה, בן רבינו משה הזקן זצלה"ה שיסד את הפיוט אימת נוראותיך, בן רבינו קלונימוס זצלה"ה, בן רבינו יקותיאל זצלה"ה, בן רבינו משה זצלה"ה, בן רבינו משולם זצלה"ה, בן רבינו איתאל זצלה"ה, בן רבינו משולם זצלה"ה.

והנה חותנו של הגאון רבי יעקב שור בעל פלפולא חריפתא הנ"ל היה הגאון רבי אלעזר איסרליש זצלה"ה, אחי הגה"ק רבינו משה איסרליש זצלה"ה הרמ"א, בן הג"מ ישראל איסרל זצ"ל מקראקא, בן הג"מ יוסף זצ"ל מקראקא, ונכד להג"מ חיים היינשל זצ"ל מהיינבורג, שהי' בנו של הגאון רבינו ישראל מקרעזמיר זצלה"ה בעל הגהות אשרי על פסקי הרא"ש, וחותנו של הג"מ ישראל איסרל הנ"ל הי' הג"מ אלעזר שרענצל זצ"ל מבראנדענבורג, בן הג"מ נחמן ב"ר יצחק שרענצל זצ"ל. והג"מ אלעזר שרענצל הנ"ל, הי' חתן הגאון הגדול רבי יחיאל לוריא זצלה"ה אבדק"ק בריסק, בן הגאון הגדול רבי אהרן לוריא זצלה"ה אבדק"ק היילברון, בן הג"מ נתנאל לוריא זצ"ל, בן הגאון הגדול רבי יחיאל לוריא זצלה"ה אבדק"ק ערפורט, בן הגאון רבי שמשון לוריא זצלה"ה אשר הרביץ תורה בעיר ערפורט בארץ אשכנז, מגאוני וגדולי אשכנז הקדמונים.

והגאון הגדול רבי אהרן לוריא מהיילברון הנ"ל, היה חתן הגאון הגדול רבי שלמה שפירא זצלה"ה אבדק"ק היילברון, בן הגאון הגדול רבי שמואל שפירא זצלה"ה אבדק"ק אשפיירא בארץ אשכנז, אבי משפחת שפירא הרוממה, מצאצאי רבינו יצחק זצלה"ה, אחי הרשב"ם ורבנו תם זצלה"ה בני רבינו מאיר זצ"ל, שהי' חתנא דבי נשיאה רבינו שלמה יצחקי זצ"ל הרש"י, שהי' כידוע מגדולי היחס, אביו היה רבנו יצחק טריווש זצ"ל, בן הג"מ שלמה זצ"ל, נכד הגאון רבי אליקים זצ"ל, בן הגאון הגדול רבי אהרן הרופא זצ"ל, בן הגאון רבי אתדהם זצ"ל, בן הגאון רבי יוסי מקונסטאנטינא זצ"ל, בן רבי מניומי גאון זצ"ל, בן רבי ינאי זצ"ל, בן רבי יוסי זצ"ל מח"ס לולאות השיר על משקלות שירת האזינו, בן ר' נחמן ז"ל, בן ר' יוחנן ז"ל, בן ר' יהושע ז"ל, בן התנא רבי יוחנן הסנדלר, שהיה דור רביעי לרבן גמליאל הזקן, בן שמעון הנשיא, בן הלל הזקן, שהיה חוטר מגזע המלוכה, דור אחר דור לשפטי' בן דוד מלך ישראל חי וקיים.

ומועד נולד להם בן זכר, וכאשר הכניסום לשמונה ימי מילה בבריתו של אברהם ^{המקרא} אבינו ע"ה, לא אבו הוריו לתת לו שם אחרי דודו אשר עודנו בחיים חיות, בשם אלימלך, ועל כן הוסיפו עלי' עוד שם צבי, ונקרא שמו בישראל צבי אלימלך, ויגדל הנער ותביאהו אמו אל דודה הרה"ק, וכאשר שמע שהוסיפו לו שם על שמו, ונקרא בקוראי שמו צבי אלימלך, פתח פה קדשו ואמר: הנה הצבי אינו מלך (ובלשון אידיש, א הירש איז קיין מלך) ובכל זה, זה הקטן לגדול יהי', ויאיר בתורתו וקדושתו בכל העולם כולו"א.

ומובא בספרים"ב סיפור נורא, שכאשר נולד רבינו זי"ע, והנה בלילה שאחר ^{הלידה} געה ובכה הילד מאד מאד, ואמו לא רצתה ליתן להילד להניק ^{מדידה} באמרה, כי זה הילד אינו שלה, כי הוחלף באחרת. הילד לא שקט מצעקתו ובכייתו, ואמו באחת כי זה איננו ילד שלה והוחלף. ותיכף רץ הר' פסח אבי הילד ברכיבה על הסוס לליזענסק לדוד זוגתו הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע, לשאול את פ"ק עד"ז. ויהי כשמוע את דבריו, השיב ואמר, כי ^{צדקה} האשה בטענתה, כי זה הילד אינו שלהם, כי הנהו דאתברו בין שמשו ^{החליפוהו}, ולכן צוה עליו ליסע תיכף אל ביתו, וליקח את הילד הבוכה מהמטה, ולהוליכו אל היער אשר אצל יאווארניק, ויעמוד באמצע היער, ויקח המקל ויכה הילד הכאה אחר הכאה, ולא יחמול עליו ולא יחוס עיניו על בכייתו וצעקתו, עד אשר תבא לפניו אשה זקינה אחת עם

יא. כן מובא בס' זכות ישראל הנקרא עשר צחצחות דף נ"ד ע"א אות ב', ומביאו גם בס' אהל אלימלך דף ל"ה ע"א אות קס"ח. והנה שם בזכות ישראל ע"צ הנ"ל ישנו עוד גרסא שני' בדבר, שמביא בשם הגאון רבי צבי יחזקאל מיכלזאהן זצ"ל האבדק"ק פלונסק, בשם הגאון רבי יוסף לעוונישטיין זצ"ל האבדק"ק סעראצק, וזה"ל: בת אחותו של הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק היתה מעוברת, ובאה לפני דודה הרה"ק הנ"ל לשאול על שם הילד אשר יקרא לו. השיב לה, תלד זכר וקראת שמו אלימלך על שמי. וכאשר בכתה כי חשבה שיסתלק בודאי. אמר לה, א"כ תקרא שמו צבי אלימלך. ואחרי שראתו אמר לה, אלו היית קורא שמו אלימלך, הי' כולו כמוני, ועתה הוא חציו, עכ"ל.

יב. שם אות ב', בשם הגאון"צ בנש"ק רבי בן ציון יצחק וועסטרייך זלה"ה אבדק"ק קאנטשיגא, שהי' חסיד מופלג ודבוק בצדיקי עולם. ועיי' בהקדמת הגה"ק האבדק"ק קיוויאשד זצוק"ל בראש ספר חידושי בני יששכר שהו"ל, שמכחיש ד"ז ע"פ קבלה מאבותיו. עיי"ש.

ילד א' בידה, ותתן לה את הילד אשר בידך ותאמר לה, הא לך ילד שלך, ותן לי את הילד שלי, ותביא את הילד אל ביתך, כי הוא ילדיכם האמתי. ופקודת דודם הרבי ר' אלימלך זי"ע שמרה רוחם, ולקח את הילד הנכרי אל היער, ועשה עמו כאשר פקד עליו הרה"ק, ונתן לה את ילדה ולקח ממנה את ילדו בחזרה, והביאו הביתה, ואז הכירה האם כי זה הוא הילד שלה. וברבות הימים כאשר נתגדל רבינו זי"ע, אמר בעצמו, כי עדיין הוא זוכר אותו הלילה אשר היה ביד הנהו שדין ורוחין הש"י. וכ"ז היה מחמת שבכל פעם כאשר ירדה לעולם נשמה גדולה, היה הבע"ד עושה נגדה כל מיני תחבולות בידעו, כי נשמה הזאת תמלא העולם תורה ויראת שמים, וכמו שידוע דברי הבעשטה"ק זי"ע לפרש הכתוב (תהלים פ"ט מ"ח) על מה שוא בראת כל בני אדם וגו', שפירשו עפ"י הבחינה הנ"ל, והדברים ידועים ואכמ"ל.

והנה כבר משחר טל ילדותו התנכר הנער, וכל רואיו הכירו בו כי קדוש מרחם אמו הוא, ועד מהרה הצטיין במחו החריף ושכלו החדה באשר עלה ונתעלה על כל בני גילו, ונראה בעליל כי זה הקטן לגדול יהיה, רב ועצום בישראל, כי עודנו ילד כבן שש, כבר ידע את המחזור בעל פה, ושאר דברים קדושים היו שגורים על פיו מכח זכרוננו שהי' הפלא ופלא, וכל מה שראה בעיניו תפס מהרה ובראי' בעלמא קנה. בימי נערותו למד אצל הרב החסיד רבי לייזער מחמעלניק זצלה"ה י"ג, ושקד בתורה הקדושה בשקידה רבה ונפלאה, לא נתן לעיניו שינה ולעפעפיו תנומה, והמית עצמו באהלה של תורה, מתוך קדושה וטהרה נפלאה, והא והא דגרמי לי' שלאילן רברבי' יתעבד, לכלי מחזיק ברכה מלא ברכת ה', לזכות לקנין התורה בנגלה ונסתר כל רז לא אניס ליה.

ובהגיעו לפרק האיש מקדש נכבדות מדובר בו, ונתקשר בקושרות השידוכין עם ב"ג בת הרבני הנגיד מו"ה שמואל מטשיטש ז"ל, ומצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה' הטוב, וחגגו את מועד אפריון החתונה

יג. היה חתן הרה"ק רבי צבי הירש זצלה"ה האבדק"ק סטאשוב, והיה נמנה בין תלמידי הרה"ק רבינו יעקב יצחק החווה מלובלין זי"ע.

בסימן טוב ובמזל טוב ובשעה טובה ומצלחת, ואחר חתונתו סמך על שלחן חותנו הנגיד, אשר פרנס אותו וכלכל אותו, וסיפק לו כל צרכו, ואל יחסר לו מזונו וכל הצטרותו, וישב שם בביתו והגה בתורה ה' ביתר שאת ועז, והוסיף שקידה על שקידה, והלך מחיל אל חיל בתוספות קדושה על קדושתו, וטהרה על טהרתו, ועלה ונתעלה מדרגא לדרגא על הסולם העולה בית א-ל, והשלים עצמו בשלימות התורה, ונעשה עדיו לגאון ולתפארת, למדן מובהק וגאון עצום חריף כסכינא, ובקי נפלא בכל מכמני התורה, כאחד הגאונים הגדולים אשר בארץ. וגם יצא לטייל בפרד"ס ובחקל תפוחין, ונעשה מן הבאים בסוד ה', וידיו רב לו בסתרי תורת הקבלה, בכתבי האר"י והרח"ו ז"ל וגם בשאר ספרי תורת הח"ן נעשה חכם הרזים, והחל רוח ה' לפעמו, ונתקדש בקדושה עילאית לעילא ולעילא עד כי נורא ונשגב הוא, גדול בענקים אלים ותרשישים.

ובימי עלומיו בהיותו סומך על שלחן חותנו, נכספה וגם כלתה נפשו לחצרות ה', להסתופף בצל צדיקים וקדושי הארץ, ושאב מים בששון מבאר תורתם של הני אשלי רברבי הצדיקים הקדושים, רבי משה סופר מפשווארסק זי"ע^ט, רבי יהושע מדינוב זי"ע^{טו}, רבי יעקב יצחק הלוי הורוויץ החוזה מלובלין^{טז}, רבי ישראל המגיד מקאזניץ זי"ע^{יז}, ואצל עוד

יד. את הרה"ק בעל אור פני משה מפשווארסק זי"ע הנ"ל זכה עוד לשמש, והי' מתאבק בעפר רגליו הטהורים ושותה בצמא את דברי קדשו.

טו. רבינו מהרצ"א זי"ע הי' נמנה בין תלמידיו, ועודנו אבר"ך צעיר לימים גם שמש בבית דינו. וקבל ממנו בתורת ההוראה, להורות בדבר ה' זו הלכה, ולשבת במדון ומשפט בדברי ריב שבין איש לאשתו ובין אדם לחבירו.

טז. אצל רבו החוזה מלובלין זי"ע הי' מסתופף הרבה, ואף גם כי הי' שם בין התלמידים הצעירים, עכ"ז זכה לקרבתו, והראה לו פנים מסבירות, וחיבה יתירה נודעת לו, ונתן מהודו עליו ויצק מים על ידו, וזכה לקרבתו.

יז. אופן וסיבת נסיעתו אל הרה"ק בעל עבודת ישראל המגיד מקאזניץ זי"ע כתוב בס' אם לבינה דף כ"ז ע"א, וכן הבאתי בספרי אמרי דבש עמוד קל"ט, בשם אדמו"ר הגה"ק מהר"י ט"ב זי"ע האבדק"ק סאטמאר, שפ"א בהיות רבינו זי"ע במחיצת קודש של רבו הרה"ק רבינו מ"מ מרימאנוב זי"ע שמע מפ"ק כאשר הגיד. ששמע כרוז מז השמים. כי

[אוצר החכמה]

[אוצר החכמה]

שאר צדיקי וקדושי ארץ זי"ע^י, אמנם את עיקר הדרכתו ולמודו בתורת החסידות תורת הבעל שם קבל ממורו ורבו המובהק, הרה"ק רבינו מנחם מענדל מרימאנוב זי"ע^ט, אשר בו דבק בכל לבבו ונפשו, ואליו נתקשר

[אוצר החכמה]

[אוצר החכמה]

כל מי שחי בדורו של הרה"ק רבי ישראל המגיד מקאזניץ, והיה ביכולתו לראות את פני קדשו ולא ראה, זה לא יזכה לראות באורו של משיח צדקנו. וכאשר שמע את זאת, מיד שנס את מתניו, ושם לדרך פעמיו הלך ונסוע לקאזניץ, לקבל את פני קדשו, למען לא יהי חלקו בין אלה אשר לעתיד לבא לא יזכו לראות באורו של משיח, ומדי נוסעו לא נתעכב בשום מקום למען לא יאבד זמן, ולא יחמיץ ח"ו את ההזדמנות, ככה נסע ברציפות עד שהגיע לקאזניץ.

[אוצר החכמה]

ובהגיע שם, נכנס מיד אל ביתו נאווה קודש, ומצא שם אנשים הרבה עומדים כשתילי זיתים סביב למטתו, כי היה איש חלש ורפוי אונים, מוטל בערש דוי. ומחמת גודל הצפיפות לא הי' ביכולתו להתקרב אליו ולראות את פני קדשו. על כן עלה על איזה ספסל, והנה הוא רואה, איך שהמגיד הקדוש מגביה את עצמו קצת, וקורא ואומר אליו: בראי' בעלמא קנה...

והנה רבינו זי"ע מזכירו ומביא בשמו ד"ת בספריו הק', כמש"מ בספרו דרך פקודין (מל"ת ט"ו) בזה"ל: ושמעתי מפי כבוד האדמו"ר הרב הקדוש המגיד מהר"י זצ"ל מקאזניץ וכו' עכ"ל. וכן בחידושי מהרצ"א על זוה"ק פ' תולדות כתב לאמור בזה"ל: ושמעתי מאת כבוד אדמו"ר הרב המגיד הק' מהר"י מקאזניץ זצוק"ל וכו' עכ"ל. ובאגרא דכלה פ' תשא כתב בזה"ל: אמר אדמו"ר הרב הקדוש מהר"י מ"ו מקאזניץ וכו' עכ"ל. ועוד מזכירו בס' בני יששכר ר"ח מ"א סי' ד.

ית. מלבד הצדיקים הקדושים הנ"ל אשר הי' מסתופף בצל קדשם ונוסע אליהם לעתים תכופות הי' גם מבאי בית וחסר הקודש של הצה"ק, רבי אברהם יהושע העשיל זי"ע מאפטא בעל אוהב ישראל, רבי צבי הירש מזידיטשוב זי"ע בעל עטרת צבי, ורבי נפתלי צבי הורוויץ זי"ע מראפשיץ, ועוד שאר צדיקי וקדושי ארץ של ימים ההם, שהיה עמהם בקשרי עבותות אהבה וידידות.

יט. הרה"ק רבינו מנחם מענדל מרימאנוב זי"ע שהי' מורו ורבו המובהק של רבינו זי"ע, נולד בשנת תק"ה לפ"ק בעיר נייטטאדט בארץ פוילין, לאביו הג"מ יוסף חריף טארים זצ"ל. כילד קטן נתתם מאביו ואמו, זכה לעמוד במחיצת קדשו של המגיד הקדוש ממעזריטש זי"ע וליקח מפ"ק לקחה של תורה. וכן הי' תלמיד להגה"ק רבינו שמואל שמעלקא מניקלשבורג זי"ע, וכן היה תלמידו של הרה"ק האלקי הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע בעל נועם אלימלך. מתחילה ישב בעיר פריסטיק, ושמו יצא לתהלה בקרב הארץ כצדיק נשגב וקדוש עליון ואלפי בני ישראל נהרו אליו ונסעו לאורו. בשנת תקנ"ה

בקשרי העבודות באהבה עזה ונמרצה, והיה נמנה בין גדולי חבריא קדישא^כ אשר שתו בצמא את דברי קדשו ונסעו לאורו, כי באורו ראו אור, ואין אור אלא תורה.

בעת ההוא, כאשר חותנו היה מפרנס אותו, היה שם שו"ב אחד מפורסם שהיה נכבד מאד בעירו, אמנם רבינו זי"ע אחרי שם עליו עין פקוחו, לא הוטבו בעיניו דרכיו ומנהגיו וע"כ חדל מלאכול בשר, כי לא רצה לאכול מזביחתו של שוחט זה. וירע הדבר מאד בעיני חותנו, וביודעו כי חתנו רבינו זי"ע משומעי קול עצתו של הרה"ק מרימאנוב זי"ע, על כן נסע במכוון אל הרה"ק, למען יצוה על חתנו לאכול בשר. אמנם הרה"ק השיב לו, שבאם אין ברצונו לאכול בשר, הנח לו ויעשה כרצונו. ויהי אח"ז כאשר היה רבינו זי"ע משובתי שבת אצל הגה"ק בעל אוהב ישראל מאפטא זי"ע, וסיפר לו כי כבר זה הרבה שנים אשר אינו אוכל בשר, מחמת שהשו"ב לא הוטב בעיניו, השיב לו הגה"ק מאפטא יישר כחך. וסיפר לו, כי בעיר יעריסלאב שלטה פ"א תחלואי ילדים ר"ל, וכתבו להרה"ק הרבי ר' אלימלך מליוזנסק זי"ע וענה להם, מי אנכי כי שלחתם אלי, האם נביא או בן נביא אנכי אשר אדע סיבת החולאת, רק כאשר שכבר פניתם אלי אומר לכם, כי תראו מהיום והלאה להשגיח היטב על השוחטים שבעירכם. וכן עשו אנשי העיר, ושכרו איש א' ת"ח ויר"ש, שיעמוד אחורי בית המטבחים לראות מעשיהם, ויהי באחד הימים, והנה שמע המשגיח הלזה, איך השוחט הזקן אומר להשוחט הצעיר, הטרם תדע כי עין אנשי העיר משגיחות על

לפ"ק עבר לגור לעיר רימאנוב, ונהל שם עדה גדולה של חסידים ואנשי מעשה, והעמיד תלמידים צדיקים וקדושי ארץ. נפטר י"ט אייר תקע"ה לפ"ק.

כ. החבריא קדישא של הצה"ק גדולי תלמידיו היו (מלבד רבינו זי"ע): רבי צבי הירש הכהן (משרת) זי"ע ממלא מקומו ברימאנוב, רבי נפתלי צבי הורוויץ זי"ע אבדק"ק ראפשיץ, וחתנו רבי אשר ישעי' מראפשיץ זי"ע, רבי מאיר מסטאבניץ זי"ע בעל אור לשמים, רבי יחזקאל פאנעט זי"ע אב"ד קארלסבורג והמדינה בעל מראה יחזקאל, אשר כתב ורשם מפה קדשו את ספריו מנחם ציון ודברי מנחם, רבי יהודה צבי מראזלא זי"ע, רבי יעקב צבי יאליש זי"ע אבדק"ק דינאב בעל מלא הרועים, עוד ועוד צדיקים וקדושי ארץ מפורסמים, אשר שתו מבאר תורתו, והסתופפו בצל קדשו.

אורח 1234567

מעשינו על כן תדקדק היטב לבל תעשה עוד כמו שהיינו עושים עד עתה. אז נוכחו לדעת כי דבר אלקים אמת בפי הקדוש הרר"א זי"ע, ומיד העבירו את השו"ב האלו ממשמרתם, וחמת המלך, מלכו של עולם, שככה, ותעצר המגפה, ולא נשמע עוד פרץ וצווחה ברחובותם. כה סיפר הגה"ק מאפטא אל רבינו. והנה לא ארכו הימים, והגיע ובא כתב תלונה מבית המשפט אל השו"ב דק"ק טשיטש, מקום מגורת חותנו של רבינו זי"ע, מנכרית אחת, שהיתה תובעת מהשו"ב הנ"ל, להחזיק את הילד אשר ילדה ממנו רח"ל, ואז נודע קלונו ברבים והעבירוהו ממשמרת שחיטתו, כי פיגול הוא ולא ירצה, ולעומת זה גם נודע לעיני כל הקהל גדלו ותפארתו של רבינו זי"ע, אשר הרגיש בדבר זה ברוה"ק, בעת אשר עדיין לא עלתה הדבר על רעתו של שום אדם כ"א, והיה לפלא.

ועורנו באבו כאבר"ך צריך היה כבר מבאי ביתו של הרה"ק מלובלין זי"ע. ופ"א כאשר הלך רגלי ללובלין, ובהיותו באם הדרך, פגע בו מרכבה רתומה לארבע סוסים ואיש עשיר נוסע עלי', וכראותו איך שאברך צעיר הולך לרגלי דרך רחוקה בדרך המלך, קרא ואמר, יונגערמאן להיכן פניך מועדות? וענה ואמר: אל הרבי מלובלין. ענה העושר, טוב מאד! כי גם אנכי נוסע בעת אליו, ובכן תוכל לעלות על מרכבתי ולנסוע אתי ולא תצטרך לילך כ"כ דרך ארוכה ברגלך. ורבונו עלה על מרכבתו ונסעו שניהם יחדיו, והוציא העשיר מאמתחתו מעט יי"ש וצפיחית בדבש, וכיבד את רבינו שיטעום ויאכל, קי ראה והכיר עליו כי הוא רעב מאד, והחי' את נפשו בזה. אח"ז אמר לו רבינו, כי בעבור הדבר הזה שהחיית את נפשי, אהי' לך למליץ לפני הרבי מלובלין. ויהי כמצחק בעיני האיש ההוא, ויאמר בלבו הן אנכי איש עשיר, והאברך הלזה עני ואביון מגוזלו, והוא מתפאר ואומר שימליץ בעבורי אצל הרבי. ויהי כבואם ללובלין, נתפרדו איש מעל אחיו, זה הלך לבית מלונו, וזה לבית אכסניתו. ואח"כ הלך רבינו מיד אל רבו

כא. כן סיפר הרה"ג חכם וסופר מו"ה אברהם סג"ל איטינגא ז"ל מדוקלא, ששמע זאת מפי הרב הגאון החסיד רבי שמחה דיין זצ"ל מדוקלא, ששמע מפי אביו הרב ז"ל, אשר שמע הדבר מפי קדשו של רבינו זי"ע בעצמו, וכנדפס בס' זכות ישראל הנקרא עשר צחצחות דף נ"ד אות ד'.

החוזה, ואחרי עבור איזה שעות הלך גם הגביר שמה, ובהגיע שם, מצא את הדלת של החדר אשר הרבי יושב בו סגור ומסוגר. וכאשר הביט דרך החור פנימה, ראה איך שהחוזה זי"ע יושב עם האבר"ך (רבינו זי"ע) ומשוחחים יחדיו, ויהי הדבר לפלא בעיניו, כי הוא חשבו לאיש עני פשוט. אח"ז נפתח הדלת לפניו ונכנס בו, ונתן פתקא אל החוזה עם פדיון, להזכיר עצמו לפניו על שהוא חשוכי בנים ר"ל ורוצה להפקד בפקודת ישועה ורחמים, וכאשר קרא החוזה זי"ע את הפתקא אמר: אני רואה בהפתקא כי יהיו לך בנים, רק לא יאריכו ימים, ויחרד האיש חרדה גדולה עד מאד, וכמעט התעלף מרוב יגון וצער. ורמזו אז הגביר לרבנו שיעשה לו טובה, ויהי למליץ עבורה. ואמר רבינו להחוזה, נא יקרא הרבי את הפתקא עוד הפעם, וקרא עוד הפעם ואמר כנ"ל, ואמר לו פעם ג' יקרא הרבי עוד הפעם, ואמר גם בפעם השלישית. אז אמר רבינו, א"כ אפוא יתפלל הרבי אל ה' וישפוך שיחו לפניו ויפעול, שיהיו לו בנים עם אריכות ימים ושנים. וענה ע"ז החוזה זי"ע, החייתני יקירי, כי פתחת לפני שביל חדש בדבריך, ובכן יעזור לו השי"ת ויזכה לבני חיי, זרעה חי' וקיימא, שיחיו לאורך ימים ושנים טובים, וכן הוה, ונתקיימה בו ברכתו של החוזה זי"ע כב.

ולמרות גילו הצעיר כבר שמו הטוב הלך לפניו, כי עוף השמים הוליכו את הקול ויספרו שבחיו בכל הסביבה כי הוא אב בחכמה ורך בשנים ואיזהו זקן זה שקנה חכמה, גאון מופלג בתורה, חריף ובקי עצום בש"ס ופוסקים ראשונים ואחרונים, כי מלבד עוצם התמדתו ושקידתו בתורת ה', הי' גם מח נפלא חד בדרא^{כג}, וכבור סיד שאינה מאבד טיפה

כב. שם אות ו' בשם הרה"ג חכם וסופר מהר"א איטונגא מדוקלא הנ"ל.

כג. אמרו עליו שהי' ביכולתו לעשות שני דברים בבת אחת, כמו לכתוב שני מכתבים בשני ידיו וכו', וכ"ז מחמת שהיה לו שני מוחות, מילתא דלא שכיחא כלל. ומסופר שפ"א באה אשה אחת לפניו ושפכה את מר שיחה, והוא ישב וכתב חידושי תורה, וחשבה האשה בדעתה, כי הוא איננו שומע ומאזין לבקשותיה, והתחילה לבכות בתמרורים, וצעקה ואמרה, מדוע אין ברצון הרבי להאזין לשועתי וזעקתי. ויאמר לה, כן שמעתי היטב את הכל, ואם תרצה, אחזור לפניך את כל מה שאמרת לי בעשר השנים האחרונות. כן הגיד לה, כי את הכל שמע, ואת הכל זכר.

תפס את הכל, וידיעתו בתורה היה כמו לרב גאון מובהק, זקן¹⁰⁰ ובא בשנים, והוא עדיין כבן שש עשרה שנים בלבד, וכבר נתקבל לדומ"ץ בק"ק דינאב, ושמש בביתו דינו של רבו הגה"ק המפורסם רבי יהושע מדינאב זי"ע האב"ד שם, ויורה יורה ידין כדינה של תורה, קולע אל השערה, שערי הלכה, כי רב היה חילו לפסוק הלכה ברורה ולהוציא משפט צדק כצהרים. ואחרי זמן נקרא^{אוצר החסד} אחר הכבוד לשמש כרב ואב"ד בק"ק סטריזוב, ומשם הלך מחיל אל חיל לשבת על כסא הרבנות דק"ק ריביטיטש, ועובדא ידענא^{המחבר} כי קשה היה מאד להשיג את משרת הרבנות דשם. כי כל רב אשר היה ברצונו להתקבל שם לאב"ד, היה צריך מקודם לעמוד לבחינה לפני ראש הקהל דשם, אשר היה בוחן אותם אם הם לומדים וגדולים בתורה די כל צרכם, וראש הקהל הלזה היה עם הארץ ובור ריק, ולא ידע מה דקאמרי רבנן כלל והי' לו מח חריף למאד, וכל רב שהתייצב לפניו לבחינה, היה שואל מהם שאלות וקשיות בורות ועם הארצות, מתוך חריפות גדולה מאד, עד שלא מצאה ידם להשיב לו על שאלותיו, ופסל אותם מלהתקבל שם לאב"ד. וכאשר הי' ברצון רבינו זי"ע להתקבל שם לרב ואב"ד, ע"כ גם הוא היה צריך לעמוד לפניו לבחינה. וכאשר נכנס אל בית ארמונו והתייצב לפניו, שאל אותו הראה"ק, האתה זה ראבינער שפירא אשר רוצה להיות כאן רב. השיב לו כן, אני הוא. ושאלו הראה"ק האם אתה למדן ויכול ללמוד, כן, כן, השיב רבינו. ושוב שאל הראה"ק, היודע אתה איזה סדרה הולך בשבוע זו? כן אני יודע, פרשת יתרו היום. ומי היה יתרו? יתרו הי' גלח, כהן מדין. וכמה בנות היו לו? שבע בנות, הי' תשובת רבינו. אם כן אשאלך שאלה, אם יתרו היה גלח, אז האיך היה לו שבע בנות, הלא הגלחים כידוע שאינם נושאים נשים, ואין להם בנים ובנות? וענה לו רבינו תיכף ומיד בתוך כדי דיבורו, זה היה לפני מתן תורה, ואז עדיין הותרה להם לישא אשה ולהוליד בנים... תשובת רבינו זי"ע הוטבה מאד בעיניו, וצעק ואמר מתוך התלהבות, אתה באמת למדן גדול ומובהק, אותך ראיתי לטוב בעיני, כדאי והגון לשבת על כסא הרבנות דקהלתנו ריביטיטש, וכן הוה, שנתקבל שם ברוב פאר וכבוד, בלי שטן ומסטין.

כד. כן שמעתי מפי הגה"צ מו"ה יהודה גאטליעב זצ"ל האבדק"ק מישקאלץ, שמקובל בידו ממקורות נאמנים ומגידי אמת.

מריבאטיטש נתקבל לאבדק"ק דינאב, ולאחר כמה שנים נקרא לכהן ברבנות דק"ק מונקאטש המעטירה, עיר ואם בישראל מלאה חכמים וסופרים בארץ אונגארן (וכהיום מדינת אוקריינא), וכאשר הגיע התור ליסע ולקבל שם את משרת הרבנות, היה לבו מהסס לילך שם, מחמת שעיר מונקאטש הי' אז מרכז לחסידי זידיטשוב. על כן בקש מאת הרה"ק רבנו צבי הירש מזידיטשוב זי"ע בעל עטרת צבי, שיתלוה עמו בדרך, להיות נוכח בעת ההתמנות במונקאטש, והרה"ק העט"צ נעתר לבקשתו, ונסע עמו יחדיו עד עיר ווערעצקי אשר בגבול ארץ אונגארן וגאליציען, ולא אבה לנסוע הלאה, מחמת שחשש לבוא אל ארץ אונגארן. ובקשו רבינו שימשיך עמו הדרך עד מונקאטש, ועד בכלל. אז שאלו העט"צ אם הוא מכיר את השר של מעלה הממונה על ארץ אונגארן, והשיב כן. ושאלו איך הוא נראה, והשיב רבינו, כי יש לו כובע ירוק, ובמצחו יש סדק. ואמר לו העט"צ, תדע נאמנה, כי הסדק הלזה אני עשיתי לו במצחו. אז הבטיח לו רבינו, שהוא ערב בעדו שלא יאונה לו כל רע. ובאופן זה הסכים העט"צ לנסוע שמה, ונסע יחדיו עד בואם אל עיר מונקאטש. ויהי כבואם שמה, אין ויהי אלא לשון צרה, כי הגיעו הרצים דחופים ומבוהלים להודיע אל הרה"ק העט"צ, כי בתו נחלתה ל"ע, והגיעה נפשה עד שערי מות ר"ל. וכשמוע העט"צ את זאת, שלח שליח להודיע עד"ז לרבנו, ולהתרעם עליו, דהלא הוא הבטיח לו שלא יארע לו שום מכשול, ומה זה הגיע אליו ככה. וכאשר הגיע השליח אל רבינו, לא הי' ביכולתו למסור לו את דבר שליחותו, כי הדלת היה סגור בעדו, ולא הי' מניח לפתחו. וחזר השליח אל הרה"ק העט"צ, ויספר לפניו את הדבר. אז אמר הרה"ק, א"כ אילך אני בעצמי ואגיד לו, והלך. וכאשר הגיע שמה והניח ידו על הקלאמק"ע של הדלת, מיד פתח רבינו את הדלת ואמר, עס איז שוין אלעס גוט! וכן היה, כי באותה שעה שבה רוחה אלי, ושב ורפא להי"ה.

כה. כן שמעתי מפי הגה"צ מו"ה חנני' יו"ט ליפא דייטש זצ"ל אבדק"ק העלמען מח"ס טהרות יו"ט, ששמע מפי הגה"ק אדמו"ר רבי חיים אלעזר שפירא זצוק"ל אבדק"ק מונקאטש בעל מנחת אלעזר, נכד רבינו זי"ע, והבאתיו בספרי אמרי דבש עמוד קל"ז-קל"ח.

וכשבתו על כסא הרבנות דק"ק מונקאטש, היה מעשהו כמו בשאר ערים אשר שרת שם ברבנות, לפקח ולעיין בכל מילי דמתא, לגדור גדר ולעמוד בפרץ ולתקן את פרצת עמו כי ליכא כרם בלא קוצים ושועלים המחבלים כרמים¹²³⁴⁵⁶⁷, כי אש קודש תוקד בקרבו, ויצא ללחום את מלחמת התורה ולקנא את קנאת ה' צבאות, וביותר היה לוחם מלחמת חרמה נגד המשכילים, אשר בהפקירא ניהא להו, להחליף את תורתנו הקדושה המורשת לנו מדור אחר דור, על תורה חדשה אשר לא שערום אבותנו, ולהיות גוי ככל הגוים אשר מסביבותנו. והבה על קדקדם של אנשים החטאים האלה הפושעים בנפשותם, ומהרסים יסודות תורתנו הקדושה ואמונתנו הטהורה, ולא נתן להם להריע ולהשחית בכל הר גבול קדשינו.

ונאמנים עלנו דברי עדות אמת וצדק¹²³⁴⁵⁶⁷, שפ"א בשבת קודש אחת, כאשר ישב רבינו זי"ע אצל שלחנו הטהור בשעת סעודה שלישית רעוא

כו. סיפר לי הרב החסיד מו"ה חיים דוב גרינפעלד ז"ל, שהי' משמש בקודש אצל הגה"ק האדמו"רים ממונקאטש זי"ע, ששמע מפי רבו האדמו"ר רבי חיים אלעזר שפירא זצוק"ל אבדק"ק מונקאטש בעל מנחת אלעזר, כי בעת שבת רבינו הבני יששכר זי"ע על כסא הרבנות במונקאטש שלח פעם אחרי איזה איש מבני קהלתו שיבא אליו, כי רוצה לדבר עמו בעניני טהרת המשפחה אמנם מאן זה לבא אליו ולא בא, ויהי למחרתו קם רבינו זי"ע והכריז בבני כנישתא ברבים כי פלוני אלמוני אסור לדור עם אשתו. וכאשר שמע הדיוט זה את הכרוזא קרא בחיל שהכריז רבינו, קם בחמתו ומסר את דינו לערכאות, והזמינו את רבינו זי"ע להתיצב לפניו ולעמוד לדין. וישבו כסאות למשפט, וחייבו את רבינו באמרם, כי לא זו הדרך וככה לא יעשה עוד. ויצא הפסק דין מאתם, שעל רבינו לבטל את דבריו הראשונים ברבים, בפני כל עם ועדה. וענה ע"ז רבינו, כי מאחר שמעולם לא אמר דבר וחזר בו, ובכן איככה יוכל לומר דבר והפוכו. אז הקילו את המשפט שחרצו עליו, ופסקו, שלכל הפחות הוא מוכרח להגיד דברי פשרות, נאום ולא נאום, במילתא דמשתמע באפי תרי, וקבל עליו את הדין. ומיד נכנס לביהמ"ד ודרש ברבים, וקרא ואמר: אשת פלוני א זונה וואס זי איז געווען... כן השיב ואמר ברוב חכמתו. והבאתי ד"ז בספרי אמרי דבש, שם.

כו. כן כתוב בהקדמת ספר שו"ת חבצלת השרון להגאון הג' אבדק"ק טארנאפאל זצ"ל ח"א דף ה', ששמע זאת מאיש זקן אחד תם וישר, שהיה שם באותו מעמד, ושמע את הדברים באזניו מפומא דרבינו הגה"ק זי"ע, והיה זאת בימי בחרותו, כאשר זכה להסתופף על ש"ק א' בצל קדשו. עיי"ש.

דרעוין, ואמר תורה לפני העם, חסידיו שהם ידידיו, מתוך התלהבות גדולה, בדברים החוצבים להבות אש קודש נגד המשכילים אשר לומדים חכמות הזרות של הגוים, ולשוונותיהם לשון עם לועז, ובאמצע דבריו הקדושים התחיל לדבר אודות ראש המשכילים מענדלזאהן הרמ"ד, אשר הפך את מדינת אשכנז למינות. ומגודל ההתלהבות אשר בער בקרבו עמד על רגליו ואמר בזה"ל: רבונו של עולם! יוכל להיות שאותו הרשע (הרמ"ד) כבר סבל על כל עונותיו, ועתה כבר מגיע לו גן עדן, שהיה א א פריממ"א דוש"א (שאמרו עליו, שבפועל היה מקיים את כל המצוות), ובכן אנו מבקשים אותך, שבכל מקום שהוא עכשיו, תוריד אותו משם לשאול תחתית, יען שהחטיא את הרבים, והפך הרבה מישראל לאפיקורסים וכופרים...

[אוצר תולדות]

וכן היה שם רבינו זי"ע מתקן בעיר תקנות טובות ומועילות למען להרים שם את קרן הדת ולהרחיב את גבולי הקדושה, וכמו שענינכם יראו בסדר התקנות אשר תיקן במונקאטש, והן ידועות בשם "אזהרות מהרצ"א" כח, אשר תוכן רצוף דברי תיקונים בתוכחה מגולה ובשבט מוסרי כט,

כח. נדפסו לראשונה כמצורף לספר קהלת יעקב, מהגה"ק רבי יעקב צבי יאליס זי"ע אבדק"ק דינאב בעל מלא הרועים (פרעמישלא תרס"ט), ובפעם שני נדפס כמצורף לספר משמיע ישועה, לנכדו הגה"ק בעל מנחת אלעזר ממונקאטש זצוק"ל (ירושלים תשט"ז).

[אוצר תולדות]

כט. כה דבריו שם בין יתר מוסריו ותוכחותיו וזל"ק: מנחה היא שלוחה לאחינו בני ישראל ממני עבדכם, מנחת קנאות הוא, קנא קנאתי לה' צבאות אלקי ישראל וכו', כי בבית ישראל ראיתי שערורי' במדינה הלזו בעוה"ר, בכמה וכמה גופי תורה ומצות אשר אין דורש ואין מבקש וכו', וכמה וכמה עבירות חמורות אשר מרכיב ההמון נכשלים ונתהווה להם כהיתר, ואפילו אם ידרוש להם הדורש ע"פ התורה וכו' ויחשבו שההוא ממילי דחסידי וכו'. והנה השי"ת המסבב כל הסבות הניעני לבוא עד הלום, וראיתי את כל אשר נעשה, עיני עיני יורדה מים, ומעי מעי אוחילה וכו', ע"כ באתי במגילת ספר הלזה לשלחו בכל הסביבות, ובכל הכפרים והישובים הסרים למשמעתנו, הנני גוזר בגזירת התורה, יעתיקו את דברי אלה וכו', ובמקום אשר יגיעו דברינו אלה, ויתנו ח"ו כתף סוררת, ולא ירצו לקבוע דברינו אלה בבית תפלתם, הנה תוקף, גזירתי על כל הבעלי תפלות, שאסור להם לעבור לפני התיבה במקומות הללו, וכל מי אשר נגע יראת ה' בלבבו לא יהיה בהצטרפות תפלה עמהם, כי כל מעשינו אלה לשם שמים. על כן האיש אשר יעבור על דברינו אלה, תפלתו לא תהיה לרצון לפני ה' וכו'. עכל"ה.